

Hughes 6:33 og 6:55. Det hurtige og fremadrettede er karakteristisk for Hughes, men i denne symfonis andensats går en del af den knugende stemning tabt i det opskruede tempo. I den 5. og særligt 6. symfoni (1947) formår Hughes derimod at formidle de lyriske kvaliteter, som findes i disse overvejende alvorlige og strenge værker. 6. symfonis anden del får hos Hughes en ilter udførelse, som fastholdes fint i optagelsen.

Den 7. symfoni (1950), der nok er komponistens hyppigst spillede, foreligger i en gramfonindspilning med Radiosymfoniorkestret og John Frandsen (DMA 018). Ligesom Nicolai Malko i den upublicerede optagelse fra uropførelsen i 1951 foretrækker Hughes en hurtig puls, hvorimod Frandsen lader symfonien folde sig bredere ud ved bl.a. at betone det klanglige aspekt. Ingen af de to nye eller nyere indspilninger når dog Malkos i dens overordentlig dynamiske og spirituelle anlæg. Anderledes forholder det sig med Symfoni nr. 8, *Sinfonia boreale* (1951), som i Jerzy Semkow og Det Kgl. Kapels gramfonindspilning (EMI 2903161) fremstår med et noget vagt udtryk. Hos Hughes og Århus Symfoniorkester bliver denne symfoni til et kraftfuldt billede på det nordiske med voldsomme udladninger i messing og slagtojt og et stærkt bid i det rytmiske. Med den unummererede *Sinfonia in memoriam* (1954), skrevet til tiåret for besættelsens ophør og oprindelig benævnt nr. 9, afsluttede Holmboe første del af sin symfonirække.

Der skulle gå 14 år, før Symfoni nr. 9 forelå. Dette stærkt nuancerede værks klangskønhed og latente styrke forløses smukt i Hughes' tolkning. Efter denne symfoni fulgte med relativt få års mellemrum symfonierne nr. 10 (1970-71), nr. 11 (1980), nr. 12 (1988) og nr. 13 (1994). Sammenligner man Sixten Ehrling og Göteborgs Symfoniorkesters indspilning af nr. 10 (Caprice CAP 1116) med den nytillkomne, kan man hos Ehrling konstatere en større beherskelse af det storformale, de dynamiske linier og den rytmiske smidighed – det høres f.eks. i den gigantiske opbygning af kulminationen i anden sats – men Hughes formår dog også her at redegøre overbevisende for værkets struktur og lade musikkens stærke iboende kraft komme frem. Når man stiller den upublicerede optagelse fra Yuri Ahronovitch og Radiosymfoniorkestrets uropførelse (1982) af den 11. symfoni over for Hughes', tegner den sidstes profil sig med stor tydelighed. Hvor Ahronovitch dispo-

nerer sin opførelse på grundlag af værkets subtile klangnuancer og flere steder statiske virkning, lader Hughes permanent det rytmiske være drivkraften med en noget prosaisk virkning til følge. Varighederne – hhv. lidt over 27 min. og 20:21 – taler deres eget klare sprog. Symfonierne nr. 12 og 13 føres fint frem på det nye sæt. Man må her forbaves over den alderende komponists evne til stadig fornyelse; selv disse sene værker åbner for nye perspektiver i det holmboeske landskab.

Pladernes tekniske kvalitet er i mange henseender upåklagelig. Dog kunne man sine steder have ønsket sig et mindre analyserende, instrumenspottende klangbillede, som tilmed for ofte afføder en skarphed i gengivelsen. De ledsagende booklets, som rummer fyldige beskrivelser af værkerne og de optrædende, prydes af Meta May Holmboes smukke naturfotografier.

Claus Røllum-Larsen

Kenneth Krak, Arne Ryge Petersen, Esben Wolf & Anders Christensen: Læso – dans & musik. Folkemusikbusringen, Århus 1995. 184 s. Ill.

Noder. ISBN 87-89444-10-8.

Traditionel musik fra Læso. Forlaget Kragens & Folkemusikbusringen CD DFS 5/FHMR 9501. (1 cd).

Evald Thomsen: Så nemt er dét! Folkemusikbusringen, Århus 1994. 104 s. Ill. Noder. ISBN 87-89444-08-6.

Evald Thomsen: Lydbilleder. Folkemusikbusringen OTR-CD 1015. (1 cd).

Læso och Evald Thomsen är två centrala begrepp i dansk folkmusik – båda finns nu dokumenterade i bok- och CD-form. Læso är för dansk folkmusik något av vad Telemark är för norsk, Dalarna för svensk, Karelen för finsk eller varför inte Galway för irländsk och Szék för ungersk. Det är till platser som dessa folkmusiksamlarna helst dragit, och efter dem alla folkmusikintresserade. Det är platser vars musiktraditioner blivit närapå nationella ideal, fastän de på många sätt är otypiska.

Evald Thomsen personifierade i flera decennier dansk spelmansmusik i en vid omvärld. Det är inte för mycket sagt att han till och med personifierade dansket. Med sitt medryckande spel, sin okuvliga spelglädje och sin ständiga

cigarr var Evald Thomsen alltid rejält synlig i de sammanhang han framträdde.

Dessa båda institutioner i dansk folkmusik kan således studeras därhemma genom läsning och lyssning. Böckerna, för att börja med dem, är mycket olika. Boken om Læsø är författad av fyra sakkunniga personer. Den bygger på ett mångårigt insamlingsarbete som delvis utförts på ideell grund, delvis av medarbetare från Dansk Folkemindesamling. Av redovisningen framgår att Anders Christensen medverkat i expeditioner av båda slagen.

Boken ger inledningsvis en kulturhistorisk inramning av musiken och dansen, bjuder därefter på generösa presentationer av informanterna. Huvuddelen av boken innehåller dansbeskrivningar (inte mindre än 36 stycken) och melodiuppteckningar (109 stycken).

Utgivarna understryker svårigheterna med att överföra såväl dans som spel till skrift. Syftet med utgivningen av materialet är – som jag uppfattar det – tvåfalt. Boken ska återge dansen och musiken från Læsø så troget som möjligt, men också fungera som en instruktion för den som vill lära sig dansa eller spela. „Vores nedskrift af melodierne er derfor et kompromis mellem ønsket om en præcis nedskrift og noderens læsbarhed“, hävdar utgivarna helt följdriktigt. Det ska sägas att många moderna folkmusikutgåvor delar ambitionen att både dokumentera och instruera.

Av bokens många förtjänster vill jag allra helst ta fram det faktum att dans och musik dokumenterats parallellt. Det är nämligen mycket sällan som dansen och dansmusiken får följas åt in i arkiven och ut på boksidorna. Detta självklara samband mellan musiken och stegen bryts i regel – och kvar blir nästan alltid bara den klingande musiken. Boken om Læsø är på så sätt en förebild.

Boken om Evald Thomsen har en annan bakgrund. Den bygger i allt väsentligt på ett inspelat material: muntliga hågkomster som spelmannen talade in till sonen Hardy 1986. Dessa inspelningar har renskrivits och redigerats av Arne Keller som blygsamt menar att Evald Thomsen „er at betragte som forfatteren“. Tillvägagångssättet har prövats förr. „Oral Autobiography“ kallar amerikanen Glen Alyn sin bok om bluesångaren Mance Lipscomb (1993), vilket skulle kunna gälla som en genrebeteckning. I detta fall, dvs vad gäller boken om Evald Thomsens spelmansliv, är det synd att inte källorna redovisas bättre. Läsaren

får inte veta vilka band Keller utnyttjat, heller inte hur mycket eller litet Keller redigerat Thomsens tal.

Fördelen med metoden är att huvudpersonen kommer nära läsaren, vilket sker här. Evald Thomsen berättar i jag-form på ett sätt som nästan är lika livfullt som hans spel.

Den kronologiska berättelsen ackompanjeras av 16 låtuppteckningar, de flesta utförda av Evald Thomsens „upptäckare“ och dokumentatör: Thorkild Knudsen. Det kan noteras att Knudsens uppteckningar är mer detaljerade än uppteckningarna från Læsø.

Till båda böckerna följer en CD, dvs bok och CD fungerar separat, men bästa behållningen får den som tar del av såväl bok som CD. Utgåvan med inspelningar från Læsø innehåller mestadels fiolspel (38 av sammanlagt 43 nummer). Levy och Madvig Vilsen, kusiner på svenska, fættre på dansk, tillhöriga en stark spelmansläkt på denna ö i Kattegat, dominerar med 32 nummer.

Inspelningarna är gjorda mellan 1958 och 1986. Ett informativt häfte, skrivet av Anders Christensen, medföljer.

CD:n innehåller kort sagt underbar musik. Spelet är i de flesta fall så oerhört dansant och rytmiskt. Mycket riktigt är flera inspelningar gjorda i samband med danstillfällen – ljuden från de dansande låter som ett diskret slagverksackompanjemang.

I än högre grad är inspelningarna på CD:n med Evald Thomsen hämtade från levande situationer. Inledningsnumret från en krog i København närhet har sådant tryck att en varningstext vore befogad! Idén att sammanställa inspelningar med Evald Thomsen inför en publik – „lydbilleder“ som utgivaren Vagn Dahl Hansen kallar dem – höjer lyssnarvärdet åtskilligt. Men allting vilar förstås på kvaliteten i Evald Thomsens spel.

Samtliga inspelningar är gjorda av paret Anelise och Thorkild Knudsen under åren 1963-1980.

På kort tid har de kanske mest kända inslagen i dansk folkmusik blivit tillgängliga för läsare och lyssnare – till de här anmälda utgåvorna ska läggas bok och CD med den makalösa sångerskan Ingeborg Munch. Utgåvor av detta slag betyder mycket: de sprider kunskap och inte minst intresse. I bästa fall ger de med sin populära form underlag för fortsatta satsningar, ty det finns många intressanta men ännu outgivna dokument.

Gunnar Ternhag